

Praktiniai raktai į dvikalbystę: ko nepasakys dirbtinis intelektas, bet ką žino vaikus svetur auginantys tėvai

Užsienyje gyvenantiems lietuviams gimtosios kalbos išsaugojimas išlieka vienas svarbiausių, tačiau ir didžiausių iššūkių keliančių uždavinių. Siekiant palaikyti tėvus nelengvame dvikalbystės kelyje, prieš beveik dvejus metus buvo sukurta virtuali Gimtosios kalbos perdavimo svetur palaikymo grupė „Tėvai – tėvams“. Ši iniciatyva vienija tėvus iš daugiau nei 20 pasaulio šalių ir tampa vis geriau žinoma platforma dalintis patirtimi auginant dvikalbius ir daugiakalbius vaikus. Birželį įvyko jubiliejinis, dešimtasis virtualus susitikimas, o rugsėjo 17 d. po vasaros pertraukos susitikimai ir vėl bus tęsiami. Šia proga iniciatyvos kūrėjos su *Pasauliolietuvis.lt* skaitytojais dalijasi per dvejus veiklos metus sukauptomis įžvalgomis: nuo emocinio palaikymo reikšmės iki konkrečių sėkmės istorijų ir patarimų.

Pasauliolietuvis.lt | Ana Vengrovskaja

Projektą įgyvendina Alikantės lituanistinė mokykla „Draugystė“ kartu su partneriais – Mančesterio lietuvių sekmadienine mokykla ir Jorko universitetu. Pasak organizatorių, pagrindinis šių susitikimų tikslas yra ne tik suteikti tėvams reikiamų žinių, bet ir motyvuoti, įkvėpti bei suteikti daugiau pasitikėjimo ir ramybės einant nelengvu kalbos išsaugojimo keliu.

Bendrystė suteikia jėgų nepasiduoti

Kiekvieno susitikimo pradžioje dvikalbystės ekspertai perskaito po trumpą pranešimą pasirinkta tema, tačiau didžiausią susitikimo dalį sudaro būtent tėvų dalijimasis savo patirtimi, iššūkiais ir laimėjimais.

Pasak vienos iš organizatorių, Mančesterio lietuvių sekmadieninės mokyklos bendraįkūrėjos Simonos Lawton, vienas ryškiausių projekto elementų – stiprus bendruomeniškumo pojūtis. Ji pabrėžia, kad būtent žinojimas, jog su panašiais iššūkiais susiduria daugybė šeimų visame pasaulyje, suteikia jėgų nepasiduoti.

> *Kai aš auginau savo vaikus, nebuvo tokios grupės ir tikrai kartais jaučiausi vieniša, apimdavo nevilties jausmas. Ir vis dėl to tikėjimas savimi, tuo ką darau, meilė savo kalbai ir Lietuvai nugalėjo, nes tai stipriau už visokias abejones*

„Net nesitiki, kad jau praėjo dešimt susitikimų. Neabejoju, kiekvienas jų savaip palietė dalyvavusių mamų (tikiu, ir tėčių) gyvenimus. Vis sugrįžtu prie vienos patarlės – „Vienas lauke – ne karys“. Nors niekas čia su niekuo nekariauja, visos šeimos, auginančios dvikalbius ar daugiakalbius vaikus užsienyje, puikiai žino, kiek reikia įdėti pastangų, kantrybės, ir atkaklumo, kad pasiektum džiuginančių rezultatų.

Man labiausiai įsiminė ir ilgam išliks bendrystės jausmas, žinojimas, kad tu esi ne vienas, kad visose pasaulio šalyse šeimos susiduria su panašiais iššūkiais, nepriklausomai nuo gyvenimo ar darbo sąlygų, mokymo sistemos ypatumų, visuomenės požiūrio ir daugelio kitų dalykų. Kai aš auginau savo vaikus, nebuvo tokios grupės ir tikrai kartais jaučiausi vieniša, apimdavo nevilties jausmas. Ir vis dėl to tikėjimas savimi, tuo ką darau, meilė savo kalbai ir Lietuvai nugalėjo, nes tai stipriau už visokias abejones“, – pasakoja du dvikalbius paauglius Anglijoje auginanti S. Lawton.

Simona Lawton – dviejų dvikalbių vaikų mama ir Mančesterio lietuvių sekmadieninės mokyklos bendraįkūrėja | Asmeninio archyvo nuotr.

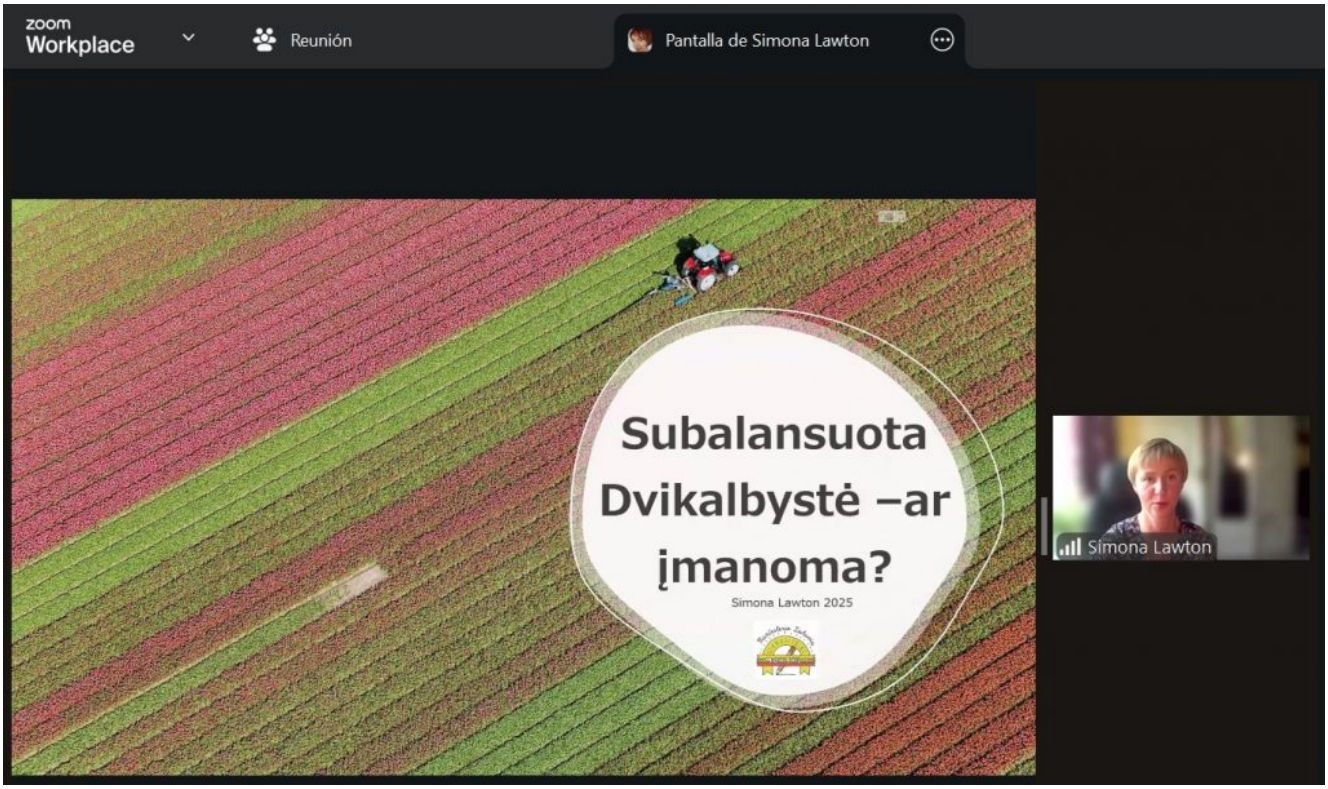
Pasak S. Lawton, atviras dalijimasis savo patirtimi ne tik padeda pačiam pasakotojui, bet ir tampa įkvėpimu kitiems, kurie galbūt šiuo metu išgyvena panašią neviltį. Organizatoriai džiaugiasi kiekvienu, kuris prisijungė ir kartu ieškojo atsakymų į rūpimus klausimus.

Dirbtinis intelektas ar patirtis ir emocijos?

Šiuolaikiniame pasaulyje informacija apie dvikalbystę yra ranka pasiekiama – dirbtinis intelektas per kelias sekundes gali pateikti naujausius mokslinius tyrimus ar teorinius patarimus. Tačiau projekto rengėjai kelia klausimą: ar technologijos gali patikimai atliepti individualius kiekvienos šeimos poreikius ir pateikti

praktikoje patikrintus įrankius, kad kalbos perdavimas būtų sėkmingesnis?

Praktika rodo, kad kalbos perdavimas yra ne tik techninis procesas, bet ir gilus emocinis išgyvenimas. Tėvai dažnai susiduria su baime prarasti ryšį su savo vaikais, stebi ribotą brolių ir seserų tarpusavio bendravimą lietuviškai. Prie viso to prisideda senelių nerimas ir pastangos ar net skirtingi pačių tėvų požiūriai į kalbos reikalingumą šeimoje. Būtent todėl, pasak iniciatyvos kūrėjų, „Tėvai – tėvams“ erdvėje ieškoma praktiškai patikrintų įrankių, kurie padėtų šiuos iššūkius įveikti.

Gimtosios kalbos perdavimo svetur palaikymo grupės „Tėvai – tėvams“ susitikimo stop kadras

Nuo skeptiškumo iki raktų į dvikalbystę

Projekto „Tėvai – tėvams“ sumanytoja, Alikantės (Ispanija) lituanistinės mokyklos „Draugystė“ įkūrėja Elena Vaičiulytė dalijasi savo asmenine transformacija. Augindama dabar jau dešimtmetį sūnų ir trejų su puse metų dukrelę, ji susidūrė su aplinkos skeptiškumu: mišri šeima, intensyvi karjera ir tik retos atostogos Lietuvoje daugeliui aplinkinių atrodė kaip neįveikiamos kliūtys dvikalbystei.

> *Supratau, kad nebūtina užsidaryti namuose su vaiku ar kaip nors kitaip*

nukentėti, kažką aukoti. Neieškojau paguodos, atsisakiau į kalbos perdavimą žiūrėti kaip į naštą.

„Be galo norėjau, kad mano dabar jau dešimtmetis sūnus kalbėtų lietuviškai – deja, aplinka ir supantys pavyzdžiai tikino kitaip – mišri šeima, karjera, kartais tik labai trumpos atostogos Lietuvoje – vargu ar tai įmanoma suderinti... Tačiau būtent kitų veiklių tėvų sėkmės istorijos, pasidalijimai ir patarimai įkvėpė ir padėjo patikėti, kad ir man gali pavykti.

Supratau, kad nebūtina užsidaryti namuose su vaiku ar kaip nors kitaip nukentėti, kažką aukoti. Neieškojau paguodos, atsisakiau į kalbos perdavimą žiūrėti kaip į naštą. Vengiau slegiančio ir sekinančio „vargstančios mamos“, aukos vaidmens, energiją nukreipiau į sprendimų paiešką – labai norėjau suprasti, kurgi tie raktai, kaip elgtis, kad kalbą perduoti pavyktų“, – prisimena Ispanijos lietuvė.

Elena Vaičiulytė su dukryte | Klaipėdos universiteto Lituanistikos ir užsienio kalbų centro nuotr.

Ji pabrėžia, kad pasitelkus dešimt metų trukusius stebėjimus ir bendravimą su

kitais tėvais pavyko apčiuopti tam tikrus dėsningumus. Paaiškėjo, kad sėkmė priklauso ne tiek nuo vaiko savybių, kiek nuo pačių tėvų nusiteikimo ir nuoseklumo.

„Pačios bandymai ir ieškojimai su savo vaikais, dešimties metų stebėjimai, tyrinėjimai, bendravimas su kitais tėvais padėjo pamatyti tam tikrus dėsningumus, tam tikrą elgesį kuris, kaip pastebėjau, ir nulemia, koks bus tas kalbos perdavimo kelias – sunkesnis ar labiau džiuginantis. Matau, kad ne tiek daug priklauso nuo paties vaiko, kiek – nuo tėvų požiūrio, kasdienių veiksmų, įpročių ir, žinoma, sąlygų – t. y. laiko lietuviškoje erdvėje. Tvirtai tikiu, kad jei man pavyko, pavykti gali kiekvienam.

Mano patirtis, tikėjimas, kitų sutiktų tėvelių postūmis įvairių diskusijų metu ir įkvėpė šios erdvės – lyg saugaus tėvų rato – atsiradimą, kad galėtum įsikvėpti ir nepasiduoti, džiaugtis kiekvienu vaiko ištartu lietuvišku žodžiu, tvirčiau eiti kalbos perdavimo keliu pirmyn apsisupus visais reikiamais įrankiais ir bendražygių palaikymu. Po kiekvieno mūsų susitikimo aplanko naujos įžvalgos, pati kaip mama jaučiuosi įkvėpta ir pakylėta“, – mintimis dalijasi E. Vaičiulytė.

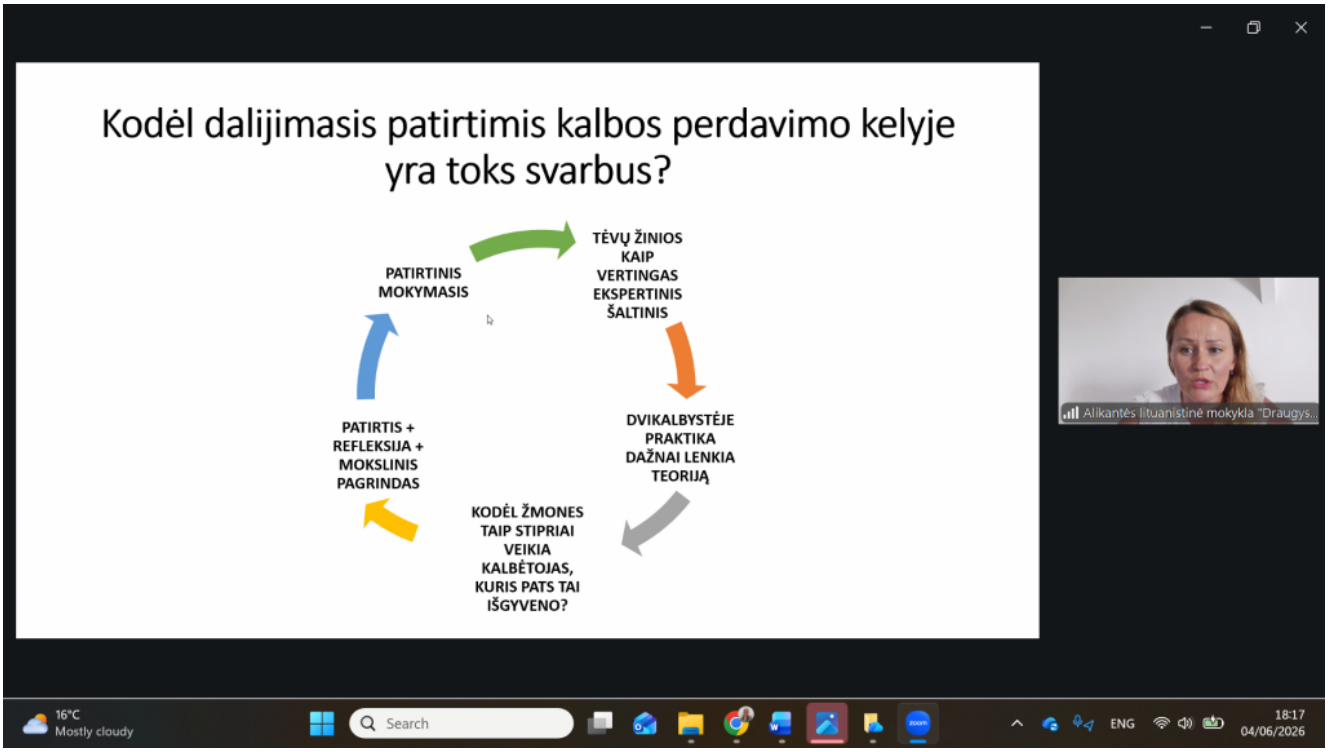
Gimtosios kalbos perdavimo svetur palaikymo grupės „Tėvai – tėvams“ susitikimo stop kadras

Ko trūksta moksliniuose tyrimuose?

Projekto „Tėvai – tėvams“ autoriai pranešimus rengia remdamiesi ne tik teorija ir mokslininkų įžvalgomis – pirmiausia atsižvelgiama į asmenines patirtis, kurios buvo „perleistos per save“: auginant savo vaikus užsienio šalyse, daugelį metų stebint kitų vaikus bendruomenėse ar lituanistinėse mokyklose. Moksliniai tyrimai pasitelkiami kaip tvirtas pagrindas, kuris vis dažniau patvirtina: tėvai, kasdien perduodantys kalbą, sukaupia ne šiaip atsitiktines nuomones, o itin vertingas žinias.

Šios žinios gimsta iš nuolatinio stebėjimo, bandymų, klaidų ir gilios refleksijos. Susitikimuose dalijamasi istorijomis, kurios tampa praktiniais įrankiais kitoms šeimoms, ieškančioms savo kelio. Temos čia formuojamos atsižvelgiant į tai, kas tėvams aktualiausia: ne tik tai, kas padeda, bet ir tai, kas trukdo perduoti kalbą

svetur.

Gimtosios kalbos perdavimo svetur palaikymo grupės „Tėvai – tėvams“ susitikimo stop kadras

Organizatoriai akcentuoja, kad svarbu suvokti silpninančius veiksnius ir elgesį, kurių moksliniuose šaltiniuose dažnai pasigendama. Teorinė informacija ne visada prigyja praktikoje, o tėvų patarimai, nors dažnai paprasti ir žemiški, yra itin veiksmingi.

Kantrybės ir kasdienių įpročių svarba

Kalbos išsaugojimas svetur, ypač kai šeima neturi galimybės dažnai lankytis Lietuvoje, yra ilgas ir kantrybės reikalaujantis darbas. Natūralu, kad net patiems motyvuočiausiems tėvams kartais pritrūksta jėgų. Tokiomis akimirkomis palaikymo grupė tampa saugiu uostu, kur suprantama, kad rūpesčiai ir džiaugsmai yra bendri, nepriklausomai nuo gyvenamosios vietos.

Gimtosios kalbos perdavimo svetur palaikymo grupės „Tėvai – tėvams“ susitikimo stop kadras

Susitikimuose yra reflektuojamos įvairios patirtys. Iniciatyvos kūrėjai pabrėžia, kad tėvams itin svarbu būti nuoširdiems sau ir kitiems, drauge suvokti savo klaidas ir iš jų mokytis. Būtent šios patirtys leidžia ne tik geriau suprasti dvikalbystės procesą, bet ir atrasti veiksmingus būdus, padedančius išsaugoti ir perduoti lietuvių kalbą gyvenant svetur.

„Mums svarbu, kad kiekvienas dalyvis jaustųsi įgalintas ir savo energiją bei dėmesį kreiptų į konkrečius dvikalbystę palaikančius veiksmus, nes tvirtai tikime – kur dėmesys, ten ir augimas. Ne kartą esame sulaukę tėvų atsiliepimų, kurie parodo, jog susitikimų metu geriau apčiuopę vaikų nekalbėjimo lietuvių kalba priežastis ir pakeitę tam tikrus įpročius sulaukė teigiamų pokyčių“, – džiaugiasi organizatoriai.

Pagalba tėvams būtina „čia ir dabar“

Viena iš iniciatyvos įgyvendintojų, knygos „Kaip padėti vaikams užaugti dvikalbiams“ (elektroninę knygos versiją nemokamai galima atsisiųsti čia) autorė Loreta Vilkytė primena, kad laikas auginant vaikus bėga nepastebimai, todėl informacija tėvams reikalinga nedelsiant.

> *Vaikai auga greitai ir tėvams reikalingos informacijos dažnai reikia čia ir dabar. Todėl labai džiaugiuosi galėdama prisidėti prie šios gyvos, patyriminės iniciatyvos.*

„Kai pasirodė mano knygos „Kaip padėti vaikams užaugti dvikalbiams“ pirmasis leidimas, gavau laišką iš Airijos. Mamytė dėkojo už įžvalgas dvikalbystės temomis ir apgailestavo, kad tokios knygos nerado anksčiau – kai jos dukrytė buvo vos gimusi. Sakė, būtų sužinojusi, kokia kalba, kada ir kaip bendrauti su vaiku, o svarbiausia – supratusi, kad nebūtina naujoje šalyje su savo vaiku kalbėti tik tos šalies kalba.

Šis laiškas man priminė svarbią tiesą, kad vaikai auga greitai ir tėvams reikalingos informacijos dažnai reikia čia ir dabar. Todėl labai džiaugiuosi galėdama prisidėti prie šios gyvos, patyriminės iniciatyvos“, – pasakoja Jungtinėje Karalystėje gyvenanti lietuvė.

Loreta Vilkytė parašė populiarumo sulaukusią knygą „Kaip padėti vaikams užaugti dvikalbiams“ | Asmeninio archyvo nuotr.

Ji taip pat drąsina kitas bendruomenes perimti šį paprastą susitikimų formatą. Pasak autorės, tereikia vieno aktyvaus tėčio ar mamos, kurie paskelbtų susitikimo vietą bei datą ir pakviestų kitus atvirai pasidalyti patirtimi.

Gimtosios kalbos perdavimo svetur palaikymo erdvės „Tėvai – tėvams“ projektą finansuoja Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija.

KAS: Gimtosios kalbos perdavimo svetur palaikymo grupė „Tėvai – tėvams“

KADA: Susitikimai rengiami maždaug kas 2 mėnesius, kitas planuojamas rugsėjo 17 d.

REGISTRACIJA: https://forms.gle/akA6RG665vJLtzrNA

DALYVAVIMAS NEMOKAMAS

Projektas „Pasaulio Lietuva.“

Jei norėtumėte publikuoti straipsnį prašome nekeisti straipsnio pavadinimo, nurodyti informacijos šaltinį, autorių ir projekto pavadinimą.